

ROMUALDAS DULSKIS

Vytauto Didžiojo universitetas

KRIKŠČIONIŠKOJO PAŠAUKIMO ASPEKTAI ANGLIKONYBĖJE

Aspects of the Christian Vocation in Anglicanism

SUMMARY

This article reviews distinguished Anglican views on the contents and scope of the Christian vocation and reveals characteristic aspects of the Anglican Christian vocation. Theological thought in the Anglican tradition differentiates into two trends, respective of the provisions by the High Church and Low Church. The first is closer to Catholicism and corresponds with much of the Catholic doctrine. The second represents the greater portion of the Anglican community – it reflects the view that is more characteristic of Protestants. Politics and religion as well as the secular and sacral were matters that, from the very start, Anglicanism began comprehending as one entity to which every believer must commit according to personal abilities. Thereby social activism became an integral component of the Christian vocation. Anglicanism understands of the Catholic Church institution of the Pope as an element of Christian stagnation interfering with an authentic realization of the Christian vocation along with its evolvement. Since it considers that the Pope represents a distorted Christianity then, by the same, he interferes in the realization of a vocation not only for the individual but also for the entire Church: a Church that is ruled by a pope cannot be what God called it to be.

SANTRAUKA

Straipsnyje apžvelgiamos įžymiųjų anglikonų pažiūros į krikščioniškojo pašaukimo turinį ir apimtį, atskleidžiami anglikonybei būdingi krikščioniškojo pašaukimo aspektai. Teologinis mąstymas anglikonų tradicijoje skyla į dvi sroves, atitinkančias Aukštosios ir Žemosios Bažnyčios nuostatas. Pirmoji – artima katalikybei ir daug kuo sutampanti su katalikų doktrina, antroji, atstovaujanti didesniajai anglikonų bendruomenės daliai, – atspindi protestantams būdingesnį požiūrį. Anglikonybėje politika ir religija, pasaulietiniai ir sakraliniai dalykai suvokiami kaip visuma, kuriai privalo įsipareigoti kiekvienas tikintysis. Socialinis aktyvumas tapo integraliu krikščioniškojo pašaukimo sandu. Katalikų Bažnyčios popiežiaus institucija anglikonų su-

RAKTAŽODŽIAI: Anglikonų Bažnyčia, krikščioniškasis pašaukimas, Henrikas VIII, Johnas Wycliffe'as.

KEY WORDS: The Anglican Church, Christian vocation, Henry VIII, John Wycliffe.

vokiama kaip krikščionybės stagnacijos elementas, trukdantis autentiškam krikščionio pašaukimo įsisąmoninimui ir jo raidai. Nuo Henriko VIII iki šiol anglikonybėje išliko stipri teologinė srovė, labai artima katalikų doktrinai. Krikščionio pašaukimą ji mąstė Bažnyčios Tėvų mokymo ir sakramentinio pamaldumo kontekste. Oksfordo sąjūdžio inspiruotas vienuolinio pašaukimo atkūrimas anglikonybėje Anglikonų Bažnyčiai suteikė dar gilesnį žvilgsnį į bendrąjį krikščionio pašaukimą. Mistinis krikščioniškojo pašaukimo komponentas tapo gana svarbus anglikonų teologų mokymuose. Jie ragina nepasitenkinti vien krikščioniškąja etika, bet siekti visiško vidinio perkeitimo. Kiekvienas krikščionis skatinamas gyventi Kristuje ir suvokti, kad yra pašauktas tapti nauju kūriniu.

ĮVADAS

Anglikonų Bažnyčia neturi Katalikų Bažnyčiai būdingos griežtai centralizuotos hierarchinės struktūros ir išlaiko didelę pagarbą vietinių Bažnyčių autonomijai. Nors XIX a. visame pasaulyje pasklidusios anglikonų Bažnyčios susivienijo į Anglikonų Sandraugą, tačiau jos išliko savarakiškos. Kenterberio (Canterbury) arkivyskupas, panašiai kaip stačiatikybėje Konstantinopolio patriarchas, yra „pirmasis tarp lygių“, t.y. pirmasis ir svarbiausias anglikonų dvasinis autoritetas, bet ne visateisis Sandraugos vadovas. Kas 10 metų viso pasaulio anglikonų vyskupai renkasi į vadinamąsias Lambetho konferencijas, šaukiamas Kenterberio arkivyskupo. Jose aptariami bendri visiems anglikonams svarbūs klausimai, tačiau Lambetho konferencijos neturi teisinės saistomosios galios. Anglikonybė užima vidurio poziciją tarp dviejų vakarietiškosios krikščionybės polių: katalikybės ir protestantizmo. Aukščiausiu savo autoritetu pripažinusi karalių, Anglikonų Bažnyčia tapo viena iš labiausiai politiškai pavaldžių krikščioniškųjų bendrijų, o atsiskyrusi nuo Romos ir jausdamasi nebeįpareigota laikytis katalikiškosios doktrinos, tapo viena iš intelektualiai laisviausių Bažnyčių.

Anglikoniškoji krikščionybė, grindžiama giliu bibliiniu ir iš dalies patristiniu dvasingumu, per visus savo gyvavimo šimtmečius maitino savo išpažinėjus ir rodė jiems krikščioniškojo pašaukimo kelią. Anglikonybė siekia kartu aprėpti žmogaus protą ir širdį, sakralią ir profanišką gyvenimo sritis, individualius ir visuomeninius klausimus. Dėl pagarbos Biblijai ir mistinio krikščioniškojo pašaukimo elementų anglikonybė lieka atvira dialogui su kitomis konfesijomis, o sakramentų teologija, pozityvus hierarchinės Bažnyčios struktūros vertinimas ir vienuolinio pašaukimo atnaujinimas anglikonybę daro ypač artimą katalikybei ir stačiatikybei.

Dvasiniai anglikonų mokytojai ne visuomet vartodavo pašaukimo sąvoką *explicite*, tačiau kiekvieno jų mokymas visuomet turėjo tam tikrą krikščioniškojo pašaukimo sampratą *implicite*, t.y. požiūrį, ką reiškia būti krikščioniu, koks turėtų būti krikščionio kelias, pareigos, uždaviniai, ugdymo priemonės ir kita. Šio straipsnio tikslas – apžvelgti esminius krikščioniškojo pašaukimo sampratos anglikonybėje aspektus.

KRIKŠČIONIŠKOJO PAŠAUKIMO YPATUMAI ANGLIKONŲ DOKTRINOJE

Krikščioniškojo pašaukimo samprata anglikonų tradicijoje skyla į dvi sroves, atitinkančias Aukštosios ir Žemosios Bažnyčios teologijas. Pirmoji yra artima katalikybei ir daug kuo sutampa su katalikų doktrina, antroji, sudaranti didesniąją anglikonų bendruomenės dalį, atspindi protestantiškąjį požiūrį ir dalinasi viskuo, kas randama plačioje evangeliškosios teologijos panoramoje. Anglikonų teologija iš reformacijos perėmė didžiulę pagarbą Biblijai ir pabrėžė kasdienio Biblijos skaitymo reikšmę krikščionio gyvenimui. Tam, kad tikintysis galėtų deramai suvokti krikščioniškąjį pašaukimą, jis turi pažinti Bibliją. Todėl tikėjimo doktrina aiškintina remiantis Šventuoju Raštu, o visi tikintieji skatinami savarankiškai jį skaityti.

Popiežiaus institucija suvokiama kaip krikščionybės stagnacijos elementas, trukdantis autentiškai įsisąmoninti ir įgyvendinti krikščionio pašaukimą. Popiežius neva atstovauja iškreiptai krikščionybei, todėl trukdo ne tik individo, bet ir visos Bažnyčios pašaukimui įgyvendinti: Bažnyčia negalinti būti tuo, kuo būti yra Dievo pašaukta. Anglikonybėje nuo pat pradžių politika ir religija, pasaulietiniai ir sakraliniai dalykai imti suvokti kaip tikėjimo dvasia persmelktina visuma, kuriai privalo įsipareigoti kie-

kvienas tikintysis. Todėl socialinis aktyvumas tapo integraliu krikščioniškojo pašaukimo sandu. Liturgijos supaprastinimas ir tautinės kalbos vartojimas bažnytinėse apeigose turėjo padėti eiliniams tikintiesiems geriau suprasti tiek liturgiją, tiek pačią krikščionybę ir padėti kiekvieno pašaukimui ugdyti. Imta pabrėžti ne tiek Dievo didingumą, kiek Jo artumą kasdieniam žmonių gyvenimui, kad kiekvienas žmogus suprastų esąs pašauktas ugdyti kasdienį, paprastą, tačiau glaudų ryšį su Dievu.

Nuo Henriko VIII laikų iki šiol anglikonybėje išliko stipri teologinė srovė, labai artima katalikų doktrinai. Krikščionio pašaukimą ji mąstė Bažnyčios Tėvų mokymo ir sakramentinio pamaldumo kontekste. Oksfordo sąjūdžio inspiruotas vienuolinio pašaukimo atstatymas anglikonybėje Anglikonų Bažnyčiai suteikė dar gilesnį žvilgį į bendrąjį krikščionio pašaukimą.

Mistinis krikščioniškojo pašaukimo sandas tapo svarbus anglikonų teologų mokymuose. Jie ragina nepasitenkinti vien krikščioniškąja etika, bet siekti visiško vidinio perkeitimo, kalba apie tapimo dieviškosios prigimties dalininkais ar sudievinimo būtinybę. Kiekvienas krikščionis mokomas gyventi Kristuje ir suvokti, kad yra pašauktas tapti nauju kūriniu.

REFORMACIJOS ŠAUKLYS JOHNAS WYCLIFFE'AS

Pirmosios reformacijos apraiškos Anglijoje radosi dar gerokai prieš karaliaus Henriko VIII valdymo laikus. Johnas Wycliffe'as (apie 1330–1384), vadinamas reformacijos Rytmečio žvaigžde,

buvo katalikų kunigas ir Oksfordo universiteto dėstytojas bei vienas mokyčiausių asmenų ano meto Anglijoje. Jis pasižymėjo paprastu, studijoms, dėstyimui, rašymui ir sielovadai pašvęstu gy-

venimo būdu. Wycliffe'as ėmė kelti klausimus apie pagrindines tikėjimo tiesas bei krikščioniškojo pašaukimo aspektus. Žodžiu ir raštu jis skatino kvestionuoti kai kuriuos įprastus religinio gyvenimo principus ir juos naujai įvertinti. Pirmiausia Wycliffe'as skatino krikščioniškame gyvenime daugiau dėmesio skirti Biblijai, kuri turėtų būti atrama visoms tikėjimo tiesoms. Jis įtikinėjo nebijoti leisti skaityti Šventąjį Raštą visiems, net ir menkai išprususiems žmonėms. Wycliffe'as pasisakė prieš suprimityvintą požiūrį į indulgencijas ir net į sakramentinių nuodėmių atleidimą. Anot jo, nevalia Dievo malonę traktuoti kaip perkamą dalyką ir pardavinėti ją „tarsi asilą ar jautį“. Drąsiai kritikuodamas piktnaudžiavimą atgailos sakramentu, Wycliffe'as tvirtino, jog nevalia tikėtis, kad Dievas suteiks nuodėmių atleidimą vien dėl kunigo absoliucijos žodžių, jei penitententas neturi tikro gailesčio ir aiškaus noro pasitaisyti. Tokiu būdu jis kvietė autentiškam, tikrąjį krikščionio pašaukimą atitinkančiam, nuodėmingo gyvenimo atsižadėjimui, o ne formaliam kalčių išpažinimui klausykoje. Wycliffe'ui atrodė, kad mokymas apie realų Kristaus buvimą Eucharistijoje skatina skirti pernelyg didelį dėmesį į eucharistinių pavidalų garbinimą ir taip iškreipia krikščioniškąjį pašaukimą, atitraukdamas tikinčiuosius nuo gyvo ryšio su Kristumi. Todėl jis laikėsi nuomonės, kad Kristaus buvimas Eucharistijoje yra ne realus, o dvasinis. Evangelijose užrašytus Kristaus žodžius apie Jo kūną ir

kraują Wycliffe'as ragino suprasti perkeltine, o ne tiesiogine prasme.¹

Johnas Wycliffe'as buvo pirmasis anglų kunigas, pasisakęs už popiežiaus teisių sumažinimą. Jo nuomone, žemiškuose reikaluose karalius yra aukštesnis už popiežių, o politinė valdžia turi būti visiškai nepriklausoma nuo Romos kurijos. Savo mokymu Wycliffe'as siekė bažnytinės ir politinės valdžių atskyrimo, prisidėjusio prie atsakingesnio požiūrio tiek į politinę, tiek į religinę sritį skatinimo, ir ugdžiusio visuomeninį krikščioniškojo pašaukimo matmenį. Kadangi Wycliffe'o pozicija daugeliu atžvilgių buvo kritiška Romai,² jis susilaukė palaikymo iš Anglijos karaliaus dvaro, trokštančio sumažinti savo priklausomybę nuo popiežiaus. Valdžios palaikymas labai padėjo Wycliffe'o idėjoms plisti visuomenėje.

Atnaujintos ir gyvastingos krikščionybės paieškos vedė Wycliffe'ą vis toliau nuo oficialaus Katalikų Bažnyčios mokymo ir tai negalėjo baigtis kitaip nei draudimu mokyti ir pamokslauti. Wycliffe'as pakluso šiam Bažnyčios hierarchų įsakui, tačiau toliau savo idėjas nesiliovė skleisti raštu. Turbūt būtų netikslu supaprastinti Wycliffe'o fenomeną ir traktuoti jį tik kaip klystantį kataliką ar tik kaip drąsų, bekompromisį reformatorių. Regis, visų pirma Wycliffe'as buvo žmogus, siekęs išgryninti Bažnyčios doktriną ir religinę praktiką bei parodyti biblinio mokymo esmę ir jėgą. Šia prasme jo raštai pasitarnavo gilesnei krikščioniškosios doktrinos bei krikščioniškojo pašaukimo sampratai.

DEFENSOR FIDEI KARALIUS HENRIKAS VIII

Visame Henriko VIII pašaukimo kelyje ryškų vaidmenį suvaidino vaikystėje

ir jaunystėje įgytas pavydėtinas išsilavinimas: be įprastų mokslų, jis gavo gerus

teologinius katalikų tikėjimo pagrindus, išmoko lotynų, prancūzų ir italų kalbas, gebėjo groti keliais instrumentais ir netgi komponuoti muziką. Be to, prigimties buvo apdovanotas atletišku kūnu, kuris įstabiai derėjo su jo būdo švelnumu. Kadangi Henrikas buvo antrasis karaliaus sūnus, jam teko rengtis dvasininko pašaukimui: suaugęs jis turėjo užimti svarbiausią Anglijos Bažnyčios vyskupo sostą – tapti Kenterberio arkivyskupu. Tačiau vyresniajam broliui Artūriui anksti mirus, Henriko pašaukimo kelias radikaliai pasikeitė – jis tapo sosto įpėdiniu. 1509 m. po tėvo mirties įvykusi Henriko VIII intronizacija įvairių Anglijos visuomenės sluoksnių buvo sutikta labai palankiai ir net džiaugsmingai, nes daugelis tikėjosi, kad išsilavinęs ir pažangių pažiūrų Henrikas bus rūpestingas bei geras valdovas. Kai Henrikas VIII keletą dienų prieš vainikavimo iškilmes vedė savo mirusio brolio Artūro našlę Kotryną Aragonietę, niekas nenumanė, kokia problemiška taps ši santuoka. Pirmieji naujojo karaliaus dekretai pateisino žmonių lūkesčius. Atrodė, jog prasidėjo naujas laimingas Anglijos istorijos etapas.

Kai Martinas Lutheris 1520 m. savo raštu *Apie Babilono nelaisvę (De Captivitate Babylonica)* pateikė savitą, nuo katalikiškojo esmingai besiskiriantį, požiūrį į sakramentus, jo pažiūrų kritikos ėmėsi ne bet kas, o Henrikas VIII. Karalius (galbūt padedamas Thomo More'o) parašė knygą *Septynių sakramentų apgynimas (Assertio septem sacramentorum)* ir dedikavo ją popiežiui. Popiežius Leonas X už tai suteikė Henriku VIII *Defensor fidei (Tikėjimo gynėjas)* titulą.³ Vėliau, nors ir atskyręs Anglijos Bažnyčią nuo Romos, Henrikas VIII griežtai pasipriešino reformacijos

idėjoms ir ryžtingai gynė daugelį katalikiškų tiesų. Ši Henriko VIII nuostata padarė milžinišką įtaką vėlesnei anglikonybės raidai bei anglikoniškai krikščioniškojo žmogaus pašaukimo sampratai.

Laimingą Anglijos karališkosios poros gyvenimą temdė tai, kad karalienė Kotryna Aragonietė pagimdė vienintelį kūdikį – dukterį Mariją. Henrikas VIII žūtbut norėjo susilaukti įpėdinio berniuko. Karaliaus norams metai iš metų neišsipildant, kažkas iš dvaro aplinkos pakišo mintį apie galimą santuokos netikrumą. Netrukus Henriku VIII šis klausimas tapo svarbiausiu rūpesčiu. Teologai ir kanonistai tyrinėjo santuokinės teisės subtilybes. Karalius kreipėsi į popiežių dėl santuokos pripažinimo negaliojančia, tačiau gavo neigiamą atsakymą: popiežiaus kurija nerado priežasčių anuliuoti santuoką. Tuo tarpu Henrikas VIII jau siekė susituokti su dvaro dama Anne Boleyn. 1529 m. karalius pasiskelbė Anglijos Bažnyčios galva. Kadangi vyskupai dėl sė Henriką VIII pripažinti Anglijos Bažnyčios galva, karalius ėmė daryti vis didesnę spaudimą. 1531 m. aukštieji dvasininkai buvo prispirti šį klausimą apsvarstyti Sinode. Vyskupui Johnui Fisherui ir jį palaikančiai nedidelei grupei dvasininkų pavyko iškovoti, kad prie reikalauto teksto būtų pridėti žodžiai: „kiek tai leidžia Kristaus įstatymas“. Sinodas priėmė tokį teksto variantą:

„Bažnyčios susirinkimas karaliuje Henrike mato vienintelį savo globėją,

savo vienintelį ir aukščiausiąjį valdovą

ir, kiek tai leidžia Kristaus įstatymas, taip pat aukščiausią savo galvą.“

Tačiau Henrikas VIII šiuo intarpu buvo nepatenkintas. Jis pareikalavo, kad

Bažnyčia jam paklustų be jokių išlygų. Įsakyta susirinkti dar kartą ir priimti tokį tekstą, kokio reikalauja karalius. 1532 m. gegužės 15 d. Sinodas paskelbė paklūstą Henrikui VIII. Iš vyskupų pasipriešino tikrai vienas Johnas Fisheris, kuris ryžtingai gynė Anglijos Bažnyčios priklausomybę Romai: „Jei karaliui pripažįstame aukščiausią valdžią Bažnyčioje, tai suplėšome į gabalus be siulės numegztą Kristaus tuniką, plėšome mistinį Išganytojo kūną.“ Kitą dieną po Sinodo apsisprendimo paklusti karaliui, nepriarimo vykstantiems pokyčiams ženklai iš pareigų atsistatydino aukščiausios valstybės pareigūnas – lordas kancleris Thomas More’as.⁴

Karalius Henrikas VIII išsiskyrė su Kotryna Aragoniete ir vedė Anne Boleyn. Kitų metų vasarą Anne Boleyn buvo vainikuota karaliene. 1534 m. parlamentas priėmė nutarimą, kad teisėtu Anglijos sosto pavaldėtoju bus laikomas karaliaus ir Anne Boleyn palikuonis, bei vadinajamąjį Supremacijos aktą, įsakmiai skelbiantį ne tik Henriko VIII, bet ir jo įpėdinių aukščiausią valdžią Bažnyčioje. Visi karalystės pavaldiniai privalėjo šiuos nutarimus pripažinti priešai. Atsisakiusieji prisiekti imti laikyti valstybės išdavikais, kurių laukė nukirsdinimas arba ketvirčiavimas.

Henrikui VIII nesisekė vedybinis gyvenimas. 1536 m. jis įsakė nukirsdinti Anne Boleyn. Netrukus vedė Johanną Seymour, kuri mirė savo mirtimi. Po to karalius susituokė su Anne Cleve. Šios jungtuvės baigėsi skyrybomis. Tuomet Henrikas VIII vedė Kotryną Howard. Jos likimas toks kaip ir Anne Boleyn. Paskutinioji karaliaus žmona – Kotryna Parr.

Jai buvo lemta pergyventi Henriką VIII, kuris mirė 1547 metais.

Nors Henrikas VIII priešinosi reformacijos idėjų plėtrai savo karalystėje, tačiau jo įsakas panaikinti vienuolijas sudavė žymų smūgį katalikų tikėjimo atramai, kurios svarbia dalimi buvo vienuolių bendruomenės. Per visus Henriko VIII valdymo metus mirties bausmė įvykdyta daugiau nei 50 000 žmonių; iš jų 2 kardinolams, 20 vyskupų, daugiau nei 500 vienuolių.⁵

Ar esama pagrindo spėti, kad skilimas nebūtų įvykęs, jei ne Henriko VIII ambicingas troškimas žūtbut susilaukti vyriškos lyties įpėdinio? Be abejo, reikia pripažinti, kad Henriko VIII ambicijos suvaidino pakankamai reikšmingą vaidmenį Anglikonų Bažnyčios gimime. Vis dėlto, būta ir kitų, svaresnių, priežasčių. Anglijoje jau kurį laiką buvo juntamas nepasitenkinimas pernelyg didele popiežiaus valdžia, apimančia ne tik religinius, bet ir politinius bei visuomeninius reikalus. Susierzinimą kėlė mokesčiai, kuriais Romos kurija buvo apdėjusi Anglijos karalystę. Todėl suprantama, kad Anglijoje vis labiau ryškėjo religinės autonomijos siekis ir noras bent iš dalies atsiriboti nuo tiesioginės Romos kontrolės. Jau XIV a. antroje pusėje, kai Johnas Wycliffe’as prabilo apie popiežiaus teisių ir galių ribas, tai sulaukė plataus pritarimo įvairiuose visuomenės sluoksniuose.

Ilgainiui ėmė ryškėti Vakarų Bažnyčios tradicijoje susiklosčiusio vieningos ir unifikuotos Bažnyčios modelio silpnosios pusės. Regis, būtų visai natūralu, jei nuo Romos gerokai geografiškai ir kultūriškai nutolusiose Britų salose esančiai Bažnyčiai būtų suteikta ne tik autonomija, bet ir žymi savivalda. Juk tokios prak-

tikos laikosi visa Rytų krikščionija, kurioje yra įprasta plintant Evangelijai ir augant Bažnyčiai įkurti savarankiškus patriarchatus. O gal kalta ne tiek ne-

lanksti institucinė struktūra, kiek konkrečių Romos kurijos asmenų žmogiškos ambicijos, siekusios išlaikyti ne tik religinę, bet ir politinę įtaką Britų salose?

WILLIAMAS TYNDALE'AS: PAŠAUKTASIS DIEVO ŽODŽIO VERTĖJAS

Williamas Tyndale'as (1490–1536) gimė Anglijoje, studijavo Oksfordo ir Kembridžo universitetuose, tapo kunigu. Įsitraukė į reformacijos veiklą, tapo dideliu Biblijos išvertimo į tautines kalbas entuziastu. Jis buvo įsitikinęs, kad išversta Biblija taptų žmonių dvasinio atgimimo priemone ir padėtų geriau pažinti savo pašaukimo priedermes. Tyndale'as kreipėsi į Londono vyskupą Cuthbertą Tunstallą, prašydamas leisti versti Bibliją. Tačiau vyskupui atrodė, kad išversta į anglų kalbą Biblija tik paskatins klaidingas šventųjų tekstų interpretacijas ir erezijas. Tyndale'as nenorėjo atsisakyti savo užmojo, nes vis aiškiau jautė, kad jo gyvenimo pašaukimas – išversti Bibliją į anglų kalbą ir ją išplatinti žmonėms. Nors Bibliją į anglų kalbą jau anksčiau buvo išvertęs Johnas Wycliffe'as, tačiau tai buvęs rankraštinis vertimas iš lotynų kalbos. Tyndale'as rengėsi atlikti Šventojo Rašto vertimą iš graikų ir hebrajų kalbų, o neseniai išrastas knygų spausdinimas atvėrė galimybes naująjį vertimą publikuoti ir plačiai paskleisti visuomenėje.

Negavęs pritarimo Anglijoje, Tyndale'as 1523 m. išvyko į užsienį, kur ėmėsi versti Šventąjį Raštą ir rašė reformacijos požiūrį atspindinčius teksto komentarus. Kurį laiką jis gyveno Wittenberge, kur dėstė Lutheris. 1525 m. Tyndale'as baigė Naujojo Testamento vertimą. Angliškoji Biblija buvo išspausdinta ir parvežta į Angliją. Tačiau bijodami reformacijos

plitimo vyskupai nusprendė, kad vertimas turi būti sudegintas. Vyskupas Cuthbertas Tunstallas paskelbė, kad Tyndale'o vertime apstu klaidų, o Kenterberio arkivyskupas pasistengė didžiąją tiražo dalį supirkti ir sunaikinti. Vis dėlto už gautus pinigus Tyndale'as išleido antrą, pataisytą ir didesnio tiražo Naujojo Testamento leidimą.

1530 m. Tyndale'as išleido traktatą *Prelatų praktika* (*The Practice of the Prelates*), kuriame iškėlė Šventojo Rašto autoritetą, kritikavo popiežių ir neigiamai pasisakė prieš Anglijos karaliaus Henriko VIII ketinimą išsiskirti su Kotryna Aragoniete. Tai labai supykė Henriką VIII, kuris kreipėsi į imperatorių, prašydamas suimti Tyndale'ą ir gražinti į Angliją, kur jo laukė neišvengiama mirties bausmė. Tyndale'ui teko slapstyti Europoje. Netrukus jis persikėlė į anuomet garsų knygų leidybos centrą Flandrijoje – Antverpeną. 1535 m. Tyndale'as suimamas ir įkalinamas Vilvoorde'o pilyje netoli Briuselio. Kalėjime praleisti mėnesiai nebuvo beprasmingi: Tyndale'as galėjo baigti versti Senąjį Testamentą. Praėjus metams po įkalinimo Bažnyčios teismas apkaltino jį erezija ir atidavė į civilinės valdžios rankas. 1536 m. Tyndale'ui įvykdyta mirties bausmė: jis buvo pasmaugtas, o po to jo kūnas sudegintas ant laužo.

Williamas Tyndale'as buvo įsitikinęs, kad Šventojo Rašto pažinimas padeda tikintiesiems įgyti šventos Dievo baimės

ir išganingos vilties, apsaugo nuo klaidų, suteikia galimybę būti paguostiems ir dvasiškai sustiprintiems. Iš tikrųjų, Tyn-dale'o atliktas viso Biblijos teksto vertimas, kuris nepaisant visų kliūčių netrukus pasiekė plačiąją visuomenę, sudarė

sąlygas geriau pažinti krikščioniškojo tikėjimo turinį ir krikščionio pašaukimo kelią. Praslinkus vos keletui metų po Tyn-dale'o mirties buvo įsakyta visose Anglijos karalystės bažnyčiose turėti bent po vieną Biblijos egzempliorių anglų kalba.

PASAULIETINĖ KRIKŠČIONIŠKOJO PAŠAUKIMO GIJA THOMO CRANMERIO MOKYME

Thomas Cranmeris (1489–1556), Ken-terberio arkivyskupas, laikėsi nuomonės, kad Katalikų Bažnyčia yra per daug rafinuota ir išplėtojusi pernelyg sudėtingą lotynų kalba švenčiamą liturgiją, sunkiai suvokiamą paprastam tikinčiajam. Katalikų vienuolių maldos regula, nurodanti septynis kartus per dieną melstis, Cranmeriui taip pat atrodė varginanti ir neefektyvi krikščioniškojo gyvenimo ugdymui. Todėl jis troško grįžti prie ano pirminio paprasto krikščioniško maldingumo, būdingo apaštalų laikotarpiui, ir taip padaryti krikščionybę artimesnę bei suprantamesnę visiems žmonėms. Jis mokė, kad parapijiečiai dalyvautų pamaldose bažnyčioje ir klausytųsi Šventojo Rašto skaitymo du kartus per dieną. Prieš pamaldas privalu skambinti varpu ir taip sukviesti tikinčiuosius bendrai rytinei ir vakarinei maldai.

Krikščionybė, kokią skelbė ir kokios mokė Cranmeris, tikrai buvo pasaulietinė krikščionybė, kadangi iš jos pasistengta eliminuoti viską, kas buvo būdinga vienuoliškam ar kunigo pašaukimams. Sekdamas protestantų požiūriu, Cranmeris krikščioniškojo pašaukimo kelyje į pirmą vietą iškėlė Dievo žodį ir Anglijos Bažnyčioje pagrindė tradiciją, kurioje Dievo žodis įgijo ypatingą reikšmę. Cranmeris parengė ir 1549 m. iš-

spausdino pirmąją maldaknygę anglų kalba *Bendruomeninės maldos knyga* (*The Book of Common Prayer*). Maldaknygės pasirodymas tapo labai svarbiu įvykiu. Praslinkus 150 metų po Cranmerio mirties maldaknygė tapo kasdieninių maldų ir sekmadieninių pamaldų parankine knyga didesniajai angliškos visuomenės daliai. Maldų tekstai siekė integruoti religiją į kasdienį gyvenimą. Jie parinkti taip, kad atitiktų pasauliečių poreikius ir būtų lengvai suprantami paprastiems žmonėms. Maldos atitinka pagrindinius ano meto pasauliečių poreikius: tai maldos prašant lietaus, gero derliaus ir taikos, taip pat maldos už tuos, kurie jūroje. Maldaknygės tekstai skatino laikytis moralės priesakų (gerbti tėvus, sutarti su kaimynais) ir vengti piktų darbų (negirtuokliauti, neskriausti vargšų). Liturginis kalendorius, nors žymiai supaprastintas, tačiau jame pažymėti populiariausi anglų šventieji.

Cranmeris pabrėžė bažnyčios pasta-to sakralumą, tačiau interpretavo jį kitaip nei katalikų tradicija. Vietoje Katalikų bažnyčiose pabrėžtos Dievo prezen-cijos, Cranmeris bažnyčios pastatą suvokė kaip vietą, kuriai skirta perteikti Dievo tiesą. Tokiu būdu krikščionio pašaukimo ugdymo esminiais svertais jis laikė ne sakramentus, bet gerą tikėjimo

doktrinos pažinimą. Savąjį požiūrį Cranmeris pagrindė Biblijos ištraukų interpretacijomis, kalbančiomis apie kulto vietas. Pvz., Dievas pažada Saliamonui, kad jis gyvens nuostabioje šventykloje, bet tik tol, kol tauta gyvens pagal Jo mokymą (plg. 2 Kr 6–7).

Užuot pabrėžusi katalikiškųjų sakramentų reikšmę, anglikoniškoji krikščionybė teigė, kad Jėzus yra bažnyčioje tol,

kol joje viešpatauja Jo mokymas, atnaujinantis Dievo tautos gyvenimą. Todėl anglikonybė ypatingą reikšmę suteikė sakykloms, kaip Dievo žodžio skelbimo vietoms. Tikintieji buvo skatinami ateiti į bažnyčią du kartus per dieną dalyvauti pamaldose. Jų metu kunigai skaitė Dievo žodį, jį aiškino ir formavo krikščioniškąjį tikinčiųjų pašaukimą pagal savo sampratą.⁶

BAŽNYČIOS PAŠAUKIMAS RICHARDO HOOKERIO POŽIŪRIU

Richardo Hookerio (1553–1600), kaimo dvasininko, mokymas, išdėstytas veikale *Bažnytinės politikos teisė (Laws of Ecclesiastical Polity)*, suteikė gilumo besiplėtojančiam anglikonų dvasingumui. Hookeris atsiribojo nuo katalikiškosios dogmatikos ir nuo protestantų fundamentalizmo. Jis pasisakė už teologiją, besiremiančią Biblija, tradicija ir žmogaus protu. Biblijos perteikiamas Dievo įstatymas yra tikras lobis, kurį kiekvienas krikščionis turi priimti visa širdimi. Esame pašaukti dalyvauti Kristaus gyvenime. Jis priėmė mus kaip savo nuosavybę ir kviečia įsijungti į Bažnyčią tam, kad galėtume patirti, ką reiškia būti atpirktam ir išganytam. Hookeris mokė apie Kristaus buvimą Bažnyčios bendruomenėje, Jo mistinį susivienijimą su visais

Bažnyčios nariais ir apie Kristaus mums teikiamą malonę, kurios dėka galime gyventi Jo dieviškuoju gyvenimu. Hookeris pabrėžė, kad tikro švenčiausiojo Kristaus kūno ir kraujo dera ieškoti ne tiek sakramentuose, bet tikinčiuosiuose, kurie vertai priima sakramentus. Eucharistijoje Kristus yra iš tikrųjų, bet Jo buvimas nėra apribotas tik duonos ir vyno pavidalais. Tokiu būdu Hookeris, išryškindamas Švenčiausiojo Sakramento ugdomąjį ir tikinčiųjų gyvenimą formuojantį aspektą, pateikė labai racionalų ir drauge savaip nepaprastai gilų požiūrį į Bažnyčią, kurios esminis uždavinys ir pašaukimas – pašventinti tikinčiųjų gyvenimą. Bažnyčia kviečia kiekvieną žmogų patirti gyvojo Dievo šlovę bei gyvą Kristaus buvimą tarp tikinčiųjų ir gyventi Kristuje.⁷

PAŠAUKIMAS TAPTI DIEVIŠKOSIOS PRIGIMTIES DALININKAIS PAGAL LANCELOTĄ ANDREWESĄ

Vyskupas, teologas ir diplomatas Lancelotas Andrewesas (1556–1626), kuris vyskupavo Chichesteryje, Elyje ir Vinčesteryje, drąsiau atvėrė anglikonų teologiją kontinentinio protestantizmo idėjoms.

Savo veikaluose jis aštriai kritikavo Katalikų Bažnyčios doktriną, kuri, jo manymu, yra nutolusi nuo pirminio apaštalų mokymo ir patristinės tradicijos. Todėl Andrewesas savąją teologiją stengėsi

grįsti vien apaštalu ir Bažnyčios Tėvų mokymu. Jo mokymo pagrindas – Dievo Sūnaus įsikūnijimas. Tapdamas žmogumi ir prisiimdamas kūniškąją būti, Dievas prisiėmė žemiausią žmogiškosios egzistencijos dalį. Tačiau kartu Jis apėmė ir aukštesniąją žmonijos būties dalį. Tad visa kūrinija yra dieviškojo atpirkimo ir meilės erdvė.

Andrewesas mokė tvarkingo ir nuoseklaus pamaldumo, kuriame, regis, nėra vietos staigiems impulsams ar nenumatytiems įkvėpimams. Savo požiūrį jis pateikė aiškiai ir nuosekliai. Kita vertus, Andreweso teologijoje pakanka didžiadvasiškumo ir skatinimo aukščiausiam šventumui. Andrewesas aiškiai pabrėžė, kad esame pašaukti siekti tobulumo (Mt 5, 48), o malonė, kuria mus Dievas apdovanoja, ne tik nuplauna mūsų nuodėmes, bet padeda siekti vis didesnio tobulumo. Sekdamas Bažnyčios Tėvais, Andrewesas kalbėjo apie tikinčiųjų pašaukimą sudievinimui. Šiuo krikščioniškosios dvasinės pažangos keliu krikščio-

nims skirta eiti visą gyvenimą, ligi pat mirties valandos. Mirtis reiškia naujo gyvenimo pradžia, kuriame krikščionio tobulumo siekis ras savo galutinį išsipildymą. Jėzaus Motiną Mariją Andrewesas traktavo kaip tikėjimo paradigmą: Palaimintoji Mergelė sutiko pagimdyti Dievo Sūnų, ir dėl to buvo apdovanojama Šventąja Dvasia. Panašiai ir visi tikintieji, priimdami Kristaus atpirkimą, tampa ne tik Kristaus sekėjais, bet dalyvauja Jo gyvenime: tampa „dieviškosios prigimties dalininkais“ (2 Pt 1, 4). Tai įmanoma dėl Dievo krikščionims teikiamos malonės ir Šventosios Dvasios veikimo. Tačiau Andrewesas taip pat suvokė žmogaus prigimties sužeistumą ir nuodėmingumą. Todėl jis pabrėžė kasdienės maldos reikšmę krikščioniškojo pašaukimo ugdymui. Kiekvieną rytą ir vakarą žmogaus protas bei širdis turi atsigręžti į savo Kūrėją. Reikia dėti pastangas, kad mūsų malda būtų atliekama visa siela. Jei melsimės uoliai, dangaus šventieji mus užtars ir gausime, ko prašysime.⁸

„NO MAN IS AN ISLAND“

XVII a. anglikonizme išryškėjo dvi tendencijos: viena artimesnė Calvinio mokymui, linkusiam į determinizmą ir pabrėžiančiam, kad Dievas kontroliuoja viską, kas vyksta pasaulyje ir turi besąlygišką įtaką visai žmonijos istorijai. Kita – atsparesnė reformacinėms idėjoms ir artimesnė katalikiškam mokymui. Pirmosios sekėjai, siekę vadovautis vien Biblija, netrukus pradėti vadinti puritonais, o antroji vėliau buvo pavadinta Aukštąja Bažnyčia.

To meto Anglijos visuomenėje reikš-

mingas tapo spausdintas tikėjimo žodis. 1657 m. pasirodė ir vienu populiariausių leidinių tapo knyga *Visos žmogaus pareigos* (*The Whole Duty of Man*). Leidinyje buvo pateikta nemažai konkrečių nurodymų, kaip šventai krikščioniškai gyventi kiekvieną dieną, išpėjo dėl negandų, kurias atneša girtavimas ir azartiniai lošimai. Knygoje taip pat buvo įvairių maldų. 1662 metais pakartotinai išleista *Benдруomeninės maldos knyga* suvaidino esminį vaidmenį atnaujinant Anglijos visuomenės dvasinį gyvenimą. Maldakny-

gė pateikė tarpinį variantą tarp abiejų anglikonų teologijos srovių ir taip konsolidavo visuomenę.

Vienas žymiausių XVII a. anglikoniškosios tradicijos atstovų – poetas ir satyrikas Johnas Donne'as (1572–1631) – antroje gyvenimo pusėje tapo anglikonų dvasininku ir Šv. Pauliaus katedros dekanu Londone. Donne'as gimė ir užaugo kataliku, ir nėra žinoma, dėl kokių priežasčių jis perėjo į Anglikonų Bažnyčią. Donne'as mokė į pasaulį žvelgti džiugiu tikėjimo žvilgsniu. Anot jo, visi kūriniai savo buvimu liudija Kūrėją, todėl žvelgdami į juos, regime Dievą. Visuomenė turi būti įsišaknijusi Švenčiausiosios Trejybės gyvenime ir iš Jos semtis paskatos savo narių bendrystei. Bažnyčia savo esme yra katalikiška, t.y. visuotinė, nes ji skirta visiems. Literatūrinis talentas Donne'ui labai padėjo perteikti tikėjimo dalykus. Krikščioniškas gyvenimas, pasak jo, neturi būti niūrus ir liūdnas, bet veikiau giedras ir džiugus, nes mus džiugina mūsų bendrytė su šventaisiais. Kiekvienas krikščionis yra pašauktas kurti savyje mažą šventovę ir šito siekdamas jis nėra vienišas. Esminę žmonių egzistencijos vienybę Donne'as išreiškė garsiaja savo ištarme: „nė vienas žmogus nėra sala“ („no man is an island“). Kai kas nors krikštu įsijungia į Bažnyčią, tai paliečia visus Bažnyčios narius, nes šis naujakrikštis susiejamas su Kristumi, kuris yra visų tikinčiųjų Viešpats. Kai Bažnyčia laidoja mirusįjį, ji laidoja vieną iš savo vaikų.

Literatūra ir nuorodos

¹ Žr. Roberts Liardon. *God's Generals. The Roaring Reformers.* – New Kensington, PA: Whitaker House, 2003, p. 16–51.

² Gyvenimo pabaigoje J. Wycliffe'o popiežiaus

Donne'as palygino žmones su knygos skyriais, kurie mirties ne sunaikinami, bet išverčiami į kitą, geresnę kalbą. Visi knygos skyriai turės būti išversti. Vertėjai, kurie verčia knygą, yra įvairūs: senatvė, liga, karas, teisingumas. Išversti tekstai perkeliama į dangaus biblioteką.⁹

Donne'as suvokė visą žmogiškosios būties tragizmą: „Aš stoviu pagundų kely iš prigimties, neišvengiamai kaip ir visi žmonės, nes kiekvienam kelyje tūno gyvatė, kiekviename pašaukime glūdi pagundos.“¹⁰ Esame Adomo ir Ievos nuodėmės paveldėtojai, todėl gyvename nuodėmės pavojuje. Nors esame pašaukti teisiam ir šventam gyvenimui, mums nuolat graso nuodėmės blogis. Dievas dovanai teikia mums savo išgelbėjimą ir malonę, tačiau tai anaip tol nereiškia, kad turėtume likti pasyvūs. Turime įsišąmoninti nuostabius Dievo darbus, kuriuos jis atliko dėl žmonių išganymo. Viena iš svarbiausių Dievo dovanų yra Eucharistija:

„Jis buvo Žodis tai ištaręs,
Paėmęs duoną ir ją laužęs;
Ką šitas Žodis yr' padaręs,
Tikiu širdim tvirtai pritaręs.“¹¹

Tačiau, kita vertus, pasak Donne'o, žmogui privalu įsišąmoninti ir savo nuodėmingumą bei kiekviename glūdinį polinkį į pikta. Per atgailą turime grįžti į teisumo būklę, kad Dievo malonės galia būtume perkeisti į tokius, kokius Dievas mus yra sukūręs.

institucijos kritika tapo ypač aštri: popiežių jis tapatino su antikristu.

³ Ši, 1521 m. popiežiaus suteiktą, *Defensor fidei* (Tikėjimo gynėjo) titulą Jungtinės Karalystės val-

- dovai vartoja ligi šiol, pvz.: Elžbieta II, Dievo malone Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės bei kitų Jos karalysčių bei teritorijų Karalienė, [Britanijos] Sandraugos Valdovė, Tikėjimo gynėja.
- ⁴ Johnas Fisheris Henriko VIII įsakymu nukirstas 1535 m. birželio 22 d., Thomą More'ą toks pat likimas ištiko dviem savaitėm vėliau – liepos 6 d. Žr.: Romualdas Dulskis. Tomas Moras – šventasis pasaulietis, valstybės veikėjų ir politikų globėjas. // *Soter*, 2001, Nr. 5.
- ⁵ Per Henriko VIII viešpatavimo 38 metus mirties bausmė kasmet vidutiniškai būdavo įvykdoma daugiau nei 1000 žmonių. Tai žymiai daugiau nei prokatalikiškosios karalienės Mary Tudor (Henriko VIII ir Kotrynos Aragonietės dukters), pravardžiuojamos *Kruvinąja Marija*, laikais – per penkerius jos valdymo metus nužudyta apie 300 asmenų.
- ⁶ Žr. Gordon Mursell. *The Story of Christian Spirituality. Two Thousands Years from East to West.* – Oxford: Lion Publishing plc., 2001, p. 248–250.
- ⁷ Žr. ten pat, p. 250–251.
- ⁸ Žr. ten pat, p. 251–252.
- ⁹ Žr. John Donne. *Devotions upon Emergent Occasions.* – Oxford University Press, 1987, p. 86–87.
- ¹⁰ John Donne. Maldingi apmąstymai lemtingą valandą. // *Šiaurės Atėnai*, 2006 04 15, Nr. 793.
- ¹¹ „He was the Word that spake it;
He took the bread and brake it;
and what that Word did make it;
I do believe and take it.“
John Donne. *Divine Poems – On the Sacrament.* (Flesher's Edition). // http://www.giga-usa.com/quotes/topics/doctrine_t001.htm (žiūrėta 2010 08 05).

B. d.